

Ajornartorsiortoqartillugu peqataaneq

Meeqqanut inuusuttunullu tusarneqarnissamut
pisinnaatitaaneranut tunngasumik atuagaq

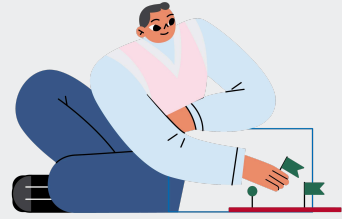
Imarisaa

1. Siulequt	3
2. Aallaqqaasiut	4
3. Oqaaseqarsinnaanissat pisinnaatitaaffigivat – Artikel 12	7
4. Inuusuttut oqaqqaarput	11
5. Ajornartorsiortoqartillugu meeqqat peqataasinnaatitaanerat, Nunani Avannarlerni misissuineq siunnersuutillu	14
6. COVID-19 heimsfaraldurinn og börn á Norðurlöndunum	22
Grønland	23
Danmark	26
Suomi Finland	29
Ísland	34
Norge	38
Sverige	41
Åland	45
Saqqummersitaq pillugu	48

1. Siulequt

**Una qupperneq inersimasunut atuagassaavoq.
Meeraaguit quppernerup tullianiit
aallartissaatit.**

Una atuagaq Participation is Protection – Embedding Children's Rights in Nordic Crisis Governance-imik qulequtalik meeqqanut paasiuminartunngorlugu allanneqarsimavoq. Nalunaarusiami Covid-19-ip tuniluunnerata nalaani Nunani Avannarlerni meeqqat tusaaneqarnissamik pisinnaatitaaffiat qanoq eqquutsinneqarsimanersaq tamakkiisumik misissorneqarpoq. Paasisat pingaarnerpaat ilaat tassa meeqqat inuunerminni pissutsinik allanngortitsisumik aalajangiisoqarnerani amerlanertigut peqataatinneqarsimannginnerat. Aammalu aalajangiisoqareersimatillugu meeqqat aatsaat aperineqartarneri, taamaalillunilu oqaaserisaasa sunniuteqarnissaat kingusinaareertarluni.

Taakku paasisimalikkat pillugit nalunaarusiaq inersimasunuinnaq saqqummiunneqassagaluarpat, nalunaarusiami kukkussutaasimasutut oqaatigineqartoq uteqqinneqassagaluarpoq. Taamaattumik una atuagaq meeqqat qulinik ukiullit missaanniittunut atuaruminartumik allanneqarsimavoq, aammali taakku qanigisaannut soorlu atuarfinni, peqqissutsimut isumaginninnermullu sullissivinni kiisalu meeqqanut tunngasunik aalajangiisartuni sulisunut.

Una atuagaq eqikkaanerinnaanngilaq. Immikkoortumi ataatsimoorussami meeqqat tusaaneqarnissamik pisinnaatitaaffiat pillugu, inuusuttut namminneq suut pingaarnerutillugit oqaatigisaat, kiisalu Naalakkersuisunut suut piumasarineqarnersut pillugit nassuiaatitaqarpoq. Nunat ataasiakkaat Oqaaseqartartuisa allaffeqarfiisa, nunaminni qanoq pisoqarsimanersaq pillugu immikkoortoq, nunaminni oqaatsitik atorlugit allassimavaat.

Una atuagaq meeqqat pillugit atuagassiaannaasussaannngilaq, meeqqalli peqatigalugit atuarneqassalluni.

2. Aallaqqaasiut

Aalajangiisoqarsimavoq

2020-mi upernaakkut Nunani Avannarlerni atuarfiit matukaapput. Arsaattarneq unitsinneqarpoq. Nipilersornermik ilinniarneq unitsinneqarpoq. Inuusuttut ornittagaasa matui matuneqarput. Meeqqat sapaatit akunnerini arlalinni angerlarsimatinneqarput, nunallu ilai qaammatini arlalinni taamaassimallutik.

Tassa taamatut aalajangiisoqarsimammat.

Inuk ataasiinnaq aalajangiisimanngilaq, aamma ajortumik siunertaqarluni taamaaliortoqanngilaq. Nappaat nutaaq Coronamik taaneqartoq nunarsuarmi tamarmi siaruaakkiartulersimavoq. Siusinnerusukkut kinaluunniit nappaammik taassuminnga nappaateqarnikuusimanngilaq, aamma naluneqarsimavoq qanoq navianartigissanersoq. Taamaattumik Naalakkersuisut inuit imminnut ungasinnerulersillugit nappaatip siaruaannissaa kigaallatsinniarsarisimavaat. Tamanna ukiut marluk missaanni ingerlaarpoq. Kingorna tuniluunneq qaangiuppoq, amerlanerusullu siullermitut invuleqqillutik. Taamani mikisimaguit immaqa pisimasut amerlanersaat eqqaamarpiangilatit.

Kisianni aalajangiinerit tamakku tamarmik meeqqat inuunerannut sunniuteqarsimapput. Taamaakkaluartoq aalajangiisoqannginnerani Nunani Avannarlerni tamangajanni meeqqanik apersuisoqaqqaarsimanngilaq.

Tusaaneqarnissaq meeqqap pisinnaatitaaffigaa

Nunarsuarmi nunat tamangajaavimmik meeqqat pillugit isumaqatigiisummut atsiornikuupput. Taanna FN-ip Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiissutaanik taaneqartarpoq. Isumaqatigiisummi allassimasoqarpoq illit inuuninnut sunniuteqartunik pisoqartillugu qanoq isumaqarninnik oqarsinnaatitaasutit, aamma inersimasut oqaatsitit tusarnaqqissaartussaagaat.

Tusarnaaginnassanngillat. Oqaatsitit pimooruttussaavaat.

Immikkoortumi tullermi atuarsinnaavatit pisinnaatitaaffik tamanna pillugu inersimasut qanoq iliortussaannersut.

Meeqqap tusaaneqarnissamik pisinnaatitaaffia malinneqassappat, uku sisamat pisariaqarput:

- qanoq isumaqarninnik oqarsinnaatitaassaaitit
- illit nammineq pissusit atorlugu oqarsinnaassaaitit
- arlaata tusarnaarluartussaavaaitit, aamma
- oqaatsitit allannguissamut sunniuteqartussaapput

Qulaani allaqqasoq kingulleq inersimasut puigukulasarpaat. Aperineqarluni uffalu alajangiisoqareersoq tusaaneqarnertut isigineqarsinnaanngilaq. Aamma aperineqaraanni, aperisoq allannguisinnaanngippat, taava allanngortoqarsinnaanngilaq. Tamannalu tuniluunnerup nalaani arlaleriarluni pisarsimavoq.

Meeqqat tusaaneqartillugit allanngortoqartarpoq

Meeqqat qanoq isumaqarnerannik tusaaneqartillugit, pissutsinik aatsaat allannguisoqalertarpoq. Tamatigulli taamaattoqarneq ajorpoq - kisianni Nunani Avannarlerni taamaattoqarnikuusimavoq.

Finlandimi inatsisiliortut malittarisassa ataat naapertorlugit, inatsisissatut siunnersuut nutaaq meeqqat inuunerannut sunniuteqassappat, taava meeqqat qanoq isumaqarnerannik aperineqaqqaassapput.

Islandimi meeqqat Oqaaseqartartuat meeqqat misissorneqartarnerat pillugu oqaaseqarnikuuvoq. Kingornalu meeqqat inersimasunit immikkoortillugit misissortittalerput. Aamma tulleriiaannermi siulliunneqarsinnaalerput, meeqqanillu sullissinissamut immikkut toqqarneqarsimasut kisimik misissuisalerlutik.

Ålandimi tuniluunnerup nalaani atuarfinni nerisaqarneq aamma angerlarsimaffimmiit atuartitsineq qanoq ingerlanneqassannersut pillugu oqallittoqarsimavoq. 2021-mi inatsisip allanngortinneqarneratigut tulliani taamaattoqaqqissagaluarpat qanoq iliortoqassannersoq erseqqissarneqarpoq.

Aamma inuusuttut una atuakkap allanneqarneranut peqataasimapput. Helsingforsemi ataatsimiinnermi workshopimilu peqataallutik, tassanilu suut pingaarnerpaanersut oqaluttuarineqarsimapput. Oqaasii atuakkamut ilanngunneqarput, taamaalilluni inersimasut qanoq iliortariaqarnerat ersarissilluni.

Tamakku tamarmik inersimasut ajunngitsuliorusulersimammata pilersimanngillat. Taama pisoqarpoq aatsaat oqartoqarmat, allannguisinnaasumillu tusaasoqarmat.

Atuakkap sunaana siunertarigaa?

Kisianni amerlanertigut taamaattoqarneq ajorpoq. Meeqqat atuarfimmu, sunngiffimminnut aamma peqqissutsiminnut tunngasunik aalajangiisoqarnerani peqataatinneqarneq ajorput. Meeqqat amerlasuut malittarisassanik malinneqqissaartarput, kisiannili inersimasunik malittarisassanik malinninngitsunik takusarlutik, taamaattoqaraangallu inersimasunut tatiginnikkunnaartoqartarpoq. Meeqqallu siornatigut ajornartorsiuteqareersut amerlanertigut eqqorneqarnerpaasarput.

Danmarkimi, Finlandimi, Kalaallit Nunaanni, Islandimi, Norgemi, Sverigemi Ålandimilu meeqqat pisinnaatitaaffiiniq suliallit una atuagaq ataatsimoorlutik allassimavaat, taava tullissaani annertuunik pisoqaqqissagaluarpat allaanerusumik iliortoqarniassammat. Aammami annertuumik arlaannik pisoqaqqikkumaarami, tuniluunnerup assinganik imaluunniit allaanerusumik.

Atuakkami matumani atuarsinnaavat tusaaneqarnissamik pisinnaatitaaffik qanoq isumaqarnersoq, inuusuttut namminneq qanoq isumaqarnerisut, inersimasullu qanoq iliortariaqarnerisut, aamma nunani tamani suut kukkussutaasimanersut. Siullermik immikkoortoq nunani tamani ataatsimoorussaqaq atuassavat. Taavalu tullia tassaavoq nunat ataasiakkaat pillugit immikkoortut, kingulliuppullu nunat allat pillugit immikkoortut.

Tamaasa atuartariaqanngilatit, aamma tulleriissarlugit atuaqqissaartariaqanngilatit.

3. Oqaaseqarsinnaanissat pisinnaatitaaffigivat – Artikel 12

Sigurveig
Þórhallsdóttir

Illit tusaaneqartussaavutit

Illit pisinnaatitaaffigaat, illit inuuninnut tunngasunik aalajangiisoqartillugu qanoq isumaqarninnik oqarsinnaallutit. Pisinnaatitaaffik taanna FN-ip Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiissutaani artikel 12-imi allassimavoq. Tassa imaappoq, inersimasut illit isummannik, misigissusinnik kissaatinnillu oqaatiginnissinnaanissamut periarfissittussaagaatsit. Oqaatsitillu tusaaniartussaavaat pimoorullugillu. Tamanna aalajangiisoqartillugu atuuppoq, soorlu angerlarsimaffinni, atuarfimmi, peqqinnissaqarfimmi imaluunniit pisortat sullissineranni.

Illit summat pingaaruteqarpoq

Meeqqat namminneq inuunertik qanoq innersoq nalunngittorujussuusarpaat. Illit nammineq nalunngilat qanoq misiginerlutit, suna ernumaginerlugu suullu ilinnut pingaaruteqarnersut. Inersimasut illit inuuninnut sunniuteqartunik aalajangiissagaangamik paasissutissat tamakku pisariaqartittarpaat. Illit tusaaneqartussaanerit imaanngilaq inersimasut piumasatit tamaasa malillugit iliussasut. Kisiannili imaappoq aalajangiigaangamik, oqaatsitit eqqarsaatigilluartussaagaat. Peroriartortillutit

inerisimaneruleriartortillutillu isummat suli
annerusumik pingaartinneqartariaqarpoq. Kisianni
imaanngilaq meeqqat anginerit kisimik
tusaaneqartassasut. Meeqqat mikinerit aamma
tusaaneqarnissamik pisinnaatitaaffeqarput.

Paasissutissiisoqartartussaavoq

Isummannik oqaatiginninginninni, suna
pineqarnersoq paasilluaqqaartartussaavat.
Inersimasut paasissutissanik ilinnut paasiuminartumik
nassuiaassisartussaapput. Arlaannik
paasiuminaatsitaqaruit,
apeqquteqarsinnaasariaqarputit. Aamma immaqa
qanoq isumaqarninnik oqartinnak, eqqarsarnissamut
piffissamik pisariaqartitsisinnaavutit. Paasissutissat
naammattut iluaqutigalugit qanoq isumaqarninnik
aamma qanoq oqarnissannik
eqqarsarluaqqaarsinnaavutit.

Oqarusunnerlutit nammineq aalajangissavat

Isummannik oqaasinnguinnissat pisinnaatitaaffigivat,
kisianni taamaaliortariaqanngilatit.
Oqarusunngikkuit, oqanngiinnarsinnaavutit. Aamma
nalorniguit nalorninerarsinnaavutit,
eqqarsaatigaluguluunniit. Paasissutissanik
amerlanerusunik pisariaqartitsiguit imaluunniit
eqqarsarnissamut piffissamik pisariaqartitsiguit,
aamma tamanna oqaatigisinnaavat.
Oqaasinnguerusunngikkuit, inersimasut
oqartinniartussaannngilaatsit.

Tusarnaarneqarnissaq oqarsinnaanermi pingaaruteqarneruvoq

Isummannik oqaatiginnissinnaatitaavutit. Kisianni illit inuuninnut tunngasumik aalajangiisoqassatillugu, oqaasinngineq kisimi naammanneq ajorpoq. Inersimasut illit oqaatsinnik tusarnaartussaapput aamma qanoq isumaqarnersutit eqqarsaatigalugu aalajangiisussaapput. Illit isummat aalajangiinermi sunniuteqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Peqataanissaq qanoruna isumalik?

Immaqa ilaannikkut tusaasarpatit inersimasut oqaloqatigiittut, meeqqanngooq peqataatinneqartariaqarput.

Meeqqat peqataatinneqarnerat imatut isumaqarpoq:

- **paasissutissanik paasiuminartunik tunineqartassapput**
- **isummaminnik oqaluttuarsinnaassapput**
- **inuunerminnut tunngassuteqartuni aalajangiinerni peqataatinneqartassapput**

Ilaanni tamanna meeqqamut ataatsimut tunngasarpoq. Assersuutigalugu atuarfimmi pissutsinut imaluunniit ikiorneqarnissamut tunngasumik illit qanoq isumaqarnersutit aperineqarsinnaavutit.

Aamma ilaanni meeqqat ataatsimoorlutik isummaminnik oqaatiginnissinnaapput. Assersuutigalugu malittarisassat, pinnguarterfiit, angallannermi periarfissat imaluunniit meeqqanut sunnuteqartunik inatsisissatut siunnersuutit pillugit meeqqat qanoq isumaqarnersut aperineqarsinnaapput.

Tusarnaarneqarnissamut pisinnaatitaaffik pisinnaatitaaffinnut allanut aamma attuumassuteqarpoq

Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqaatigiisummi tunngaviit pingaarnerit sisamat allassimasut ukuupput:

Artikel 2 – Meeqqat tamarmik pisinnaatitaaffeqarput. Kinaassuseq, suminngaanneerseq imaluunniit qanoq ittuuneq apeqqutaatinnagu tamarmik naligiipput.

Artikel 3 – Inersimasut aalajangiigaangamik meeqqamut pitsaanerpaamik iluaqutaasussa tunngavigisussaavaat.

Artikel 6 – Meeqqat tamarmik inuuneqarnissamut, peroriartornissamut ineriartornissamullu pisinnaatitaaffeqarput.

Artikel 12 – Meeqqat tamarmik tusarnaarneqarnissamut pisinnaatitaaffeqarput.

Pisinnaatitaaffiit taakku tamarmik imminnut attuumassuteqarput. Assersuutigalugu, inersimasut illit isummersuutinnik tusaanngikkunik, qanoq ilillutik nalunngissinnaavaat suna ilinnut pitsaanerpaajunersoq? Taamaattumik meeqqat isummersuutiminnik oqaatiginnissinnaanissaat aammalu tusarnaarneqartarnissaat meeqqat pisinnaatitaaffiisa pingaaruteqartorujussuit ilagaat.

4. Inuusuttut oqaqqaarput

Wilma Jensén

2025-mi juunimi inuusuttut Nunani Avannarlerneersut aamma Nunani Baltikuneersut Helsingforsemi ataatsimiipput. Tassani ulluni marlunni apequt una pillugu oqaloqatigiipput: Pingaarutilinnik pisoqartillugu, meeqqat inuusuttullu qanoq ilillutik tusarnaarneqarnissaat qulakkeerreqarsinnaava?

Takkutinnginnerminni, inersimasut atuakkamut matumunnga allassimasaat atuaqqaarsimavaat. Ataatsimiinnerullu kingorna namminneq qanoq isumaqarnerlutik, suullu amigaatigineqarnersut oqaluttuarivaat. Uku tassapput taakkununga pingarnerpaasimasut.

Aperineq aamma tusarnaarneq assigiinngillat

Inuusuttut oqariartuuteqarput, inersimasunngooq taakkuninnga marlunnik immikkoortitserpiarsinnaanngitsut. Qanoq isumaqarninnik aperineqarsinnaavutit, kisianni tamanna isumaqanngilaq isummat aalajangiinermut sunniuteqassasoq.

Taamaattumik inuusuttut kissaatigaat suna pineqarnersooq erseqqissumik oqaatigineqartassasoq. Aamma Inuusuttut paasiumavaat, aalajangiinermut isumaat sunniuteqassanersooq, aperineqaannarunimmi aalajangiinernulli sunniuteqartussaanaatik taava tamatuminnga paasitinneqaaqqaartarusupput. Taamaalillutik nalussanngilaat ilumut peqataatinneqarnerlutik.

Ajornartorsiulinnginnermi piareersimasooqartariaqarpoq

Tassa taanna inuusuttut pingarnerpaatitaat. Ajornartorsiortoqalereersooq aatsaat eqqarsaatigineqarsinnaanngilaq meeqqat qanoq tusaaniarneqassanersut.

Meeqqat qanoq tusarnaarneqarsinnaanersut siusissukkut isumaqatigiissutigineqareersimasussaavoq, ulluinnarnilu atuutilereertussaalluni. Taamaaliornikkut ajornartorsiortoqaleraangat aaqqissuussineq taanna ilisimaneqareerlunilu atorneqarsinnaassaaq.

Ajornartorsiortoqartillugu Inuusuttut suleqatigiissitaat

Inuusuttut nammineq siunnersuutigaat Ajornartorsiortoqartillugu Inuusuttut Suleqatigiissitaannik pilersitsisoqassasoq, tassani pingaarutilinnik pisoqartillugu inuusuttut peqataasassapput. Suliassanik namminneq suliarisinnaasaminnik suliakkerneqartassapput, imaanngitsoq isumaanik kisimi paasiniaavigineqarlutik.

Suleqatigiissitaq atuarfimmiissinnaavoq, soorlu atuartut sinniisaat. Aamma inuusuttut kissaatigaat taama ittunik sumiiffinni tamani suleqatigiissitaqartoqassasoq – illoqarfinni, illit nunangisanni aamma nunat allat akornanni.

Inuusuttut ilaat siunnersuutaat amerlanerupput: suleqatigiissitat marluk pilersinneqassasut, aappaa inuusuttunut aappaalu inersimasunut. Taakku marluk sanilerillutik sulisassapput. Taamaalilluni inuusuttut isumaat ersarissumik takuneqarsinnaassapput.

Ilaat tusaaneqarneq ajorput

Inuusuttut namminneq aamma tamanna pillugu unneqqaripput. Inuusuttut aalajangersimasut kisimik aperineqakulasarput, tassa taakku suliniuteqareersut aammalu oqalliseqataasartut. Ataatsimiinnermi inuusuttoq ataaseq oqaaseqartarpoq, kisianni inuusuttut tusindilikkuutaat aperineqarsimanngitsut sinnerlugit oqaaseqarsinnaanngilaq.

Inuusuttut isumaqarput namminneq inuusuttoqatiminnut apersuisassappata pitsaanerussasoq. Pegatiminiimmi aperineqarneq inersimasumiillu aperineqarneq assigiinneq ajorput.

Peqataallutik suleqataarusupput

Isummatik tusaaneqareerpata, qujaffigineqaannarusunngillat. Kisiannili suleqatitut pineqarusupput allanngueqataasinnaallutik tamatigullu peqataasinnaallutik, aammalu oqaasiinnaanngitsumik ilumoortunilli suliniutinik pilersitsisoqassasoq kissaateqarput.

5. Ajornartorsiortoqartillugu meeqqat peqataasinnaatitaanerat, Nunani Avannarlerni misissuineq siunnersuutillu

Kirsten Sandberg

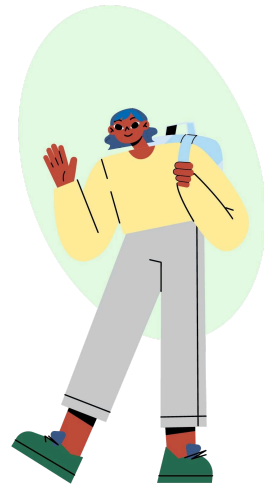
Tuniluunnerup nalaani Nunani Avannarlerni nunat suna ilinniarfigisinnaavaat?

Tuniluunnerup nalaani Nunani Avannarlerni nunat tamarmik assigiinngitsunik iliuuseqarput. Taamaakkaluartoq iliuutsit tamarmik meeqqat ulluinnarni inuunerannut sunniuteqarput.

Atuarfiit sapaatit akunnerini arlalinni, ilaannilu qaammatini arlalinni, matoqqapput. Atuartut qarasaasiatigut atuartinneqartalerput. Meeqqat sunngiffimminni sammisartakkatik tamaasa ingerlassinnaajunnaarpaat, sivisuumik ilaquttatik ilagalugit angerlarsimaannalerlutik.

Meeqqat amerlasuut oqaluttuarput atuannginnerusaleramik ilikkagarsinnaanerat killeqalertoq, angerlarsimaffimminni kisimiittutut misigisarlutik aliasuttarlutillu. Aamma ilaquttatik peqqissuunersut aningaasatigullu qanoq inissisimanersut ernumassutigisarlugit, aanaakkutik aataakkutillu aamma maqaasisarsimavaat.

Meeqqat tuniluunnerup unitsinniarneqarnerani malittarisassanik malinneqqissaartarsimapput, inersimasulli tamarmik taamaaliortarsimanngillat. Tamannalu pissutigalugu meeqqat inersimasunut

tatiginninnerat annikillilaarsimavoq. Meeqqalli ilaat
aamma nuannersumik misigisaqarput:
atuarfiliartariaqannginnertik pissutigalugu
qinngasaartittarnerat annikinnerulersimapput,
aammalu immikkoortitaasutut misiginerit
annikinnerulersimallutik.

Meeqqat ilaat, ingammik nukarliit, angajoqqaatik angerlarsimaffimmi
peqatigalugit piffissamik atuinertik nuannariinnarpaat. Meeqqat angajulliit
namminneq inuttut inuunerminnut tunngasunik kisimiillutik piffissaqarnissartik
maqaasisimavaat. Kisiannili piffissap ingerlanerani tamanut pisut
nuanniilliarorsimapput.

Meeqqat angerlarsimaffimminni ajornartorsiuteqartartut ilinniartitsisunik
imaluunniit inersimasunik allanik ajornartorsiutaannik ikiuinnittartunik
naapitsisinnaajunnaarput.

Qarasaasiatigut atuartitsineq atuartitsinnginnermit pitsaaneruvoq, aamma
atortorissarutit digitaliusut nalinginnaanerulerput. Taamaakkaluartoq ilaqutariit
ilaat internetseqanngillat, imaluunniit computereqanngillat tablet-eqarnatillu.
Ilaqutariit aningaasatigut ajornartorsiuteqarnerusut meerartaat atuarnerminni
malinnaaniarnerminnik ajornartorsiuteqarnerusimapput.

Ataatsimut isigalugu, tuniluunnerup nalaani meeqqat sionatigut
ajornartorsiuteqartareersut meeqqanut allanut naleqqiullugit
ajornartorsiuteqarnerulersimapput.

Taamaakkaluartoq meeqqat isumaat soqutigisaallu aalajangiisoqartillugu
amerlanertigut ilaatinneqarneq ajorput. Atuarfiit, najukkami aqutsisut
nunamiluunniit aqutsisut meeqqat qanoq isumaqarnerannik tusarnaappaarneq
ajorput. Aamma meeqqat amerlasuut pisut pillugit paasissutissanik
paasiuminartunik tunineqanngillat.

Meeqqat pisinnaatitaaffii meeqqamullu pitsaanerusoq

Aallaqqaammut aalajangiisartut akornanni meeqqat sinnerlugit
oqaaseqartartoqanngilaq. Atuarfiit matuneqarneranni aammalu sunngiffimmi
sammisassat killilersorneqalerneranni, meeqqanut suut pitsaanerpaajunersut
inersimasut eqqarsaatigeqqaarsimanngilaat. Meeqqat kiserliortut imaluunniit
nikallungasut atuarfimmi peqqissaasumik imaluunniit tarnip pissusaanik
ilisimasalimmik oqaloqateqarnissamut periarfissaqarunnaarput. Aamma
angerlarsimaffimminni ajornartorsiutillit inersimasunik allanik ikiuussinnaasunik
naapitsinissamut periarfissaqarunnaarlutik.

Nunani avannarlerni Meeqqat Oqaaseqartartui meeqqat qanoq atugaqarnerannik
naalakkersuisunut oqaluttuarsimapput. Piffissallu ingerlanerani meeqqat
pisinnaatitaaffii eqqumaffigineqarneruleriartorlutik.

Meeqqat peqataatinneqartussaapput

Nunani avannarlerni inersimasut meeqqanik peqataatitaqarnissaq qanoq pingaaruteqartiginersoq sulii paasilluarsimanngilaat. Meeqqat inuusuttullu oqartussaaqataanermi aamma aalajangiiniarnermi peqataasinnaanerat sulii annikippoq.

Coronap siaruarnerata nalaani meeqqat isumaat tusaaniarneqarpallaarsimanngillat. Atuarfiit matuneqarnissaat imaluunniit aalajangiinerit allat pingaarutillit pillugit meeqqat isumaannik paasiniaaqqartarnissamut sulii malittarisassaqalinngilaq. Inuusuttut ataatsimiititaliaat atuartullu ataatsimiititaliaat aamma aperineqanngillat, allaammi aamma meeqqat internetsikkut aperineqarsimanngillat. Meeqqanik sullissisut peqatigiiffiillu kisimik apersorneqalaarsimapput. Finlandimi Ålandimilu meeqqat isumaannit internetsikkut apersuisoqalaarsimavoq.

Meeqqat isumaat atuarfimmiinneranniluunniit tusaaniarneqarsimanngillat. Taamaattumik meeqqat misigipput oqarsinnaasimanatik peqataatinneqaratillu.

Meerarpassuit nunagisaminni ajornartoorfimmi ikiuukkusuttarput. Islandimi meeqqat coronap siaruarneranut akiuiniarnermi peqataasimapput. Sverigemi meeqqat coronap siaruarnerata unitsinnissaanut ikiuukkusussimapput. Inersimasut tamanna nalunngissimasuugunikku, meeqqallu ikiutaatillugit, taava meeqqat nukittunerusutut aamma peqataasutut misigisimasinnaagaluarput.

Meeqqat ilaat atugarliornerusimapput

Meeqqat ilaat angerlarsimaffimmini pitsaasumik isumagineqarneq ajorput, ilaatigullu angajoqqaaminnit ajortumik pineqartarlutik. Coronap siaruarnerata nalaani meeqqat angerlarsimanerusalerkata, ajortumik pineqarnissaq annertunerulerpoq. Aamma ilinniartitsisunik inersimasunilluunniit allanik, ajornartorsiuteqaraangata ikiuussinnaasunik, naapitsisinnaajunnaarput.

Suliffeqarfiit meeqqanut ikiuisartut ammaannartussaagaluarput, taamaattoq aalajangiisartut tamanna eqqarsaatigisimanngilaat.

Meeqqat suaqaqatiminnoortut, bisexuellit imaluunniit transgenderit, meeqqallu ilaqtariinni aningaasanik ajornartorsiutillit imaluunniit peqqissutsimikkut ajornartorsiutillit, taakku meeqqat allatulli peqataatinneqarsimanngillat. Aamma aperineqarsimanngillat qanoq iliortoqarsinnaanerani namminneq qanoq isumaliuteqarnerisut.

Meeqqanut paasissutissat

Meeqqat amerlasuut coronap siaruarneranut imaluunniit aalajangiisoqarnissaanut tunngasunik paasissutissanik pingaarutilinnik paasitinneqanngillat. Ilaanni

paasissutissat kingusiinnaq aatsaat apuunneqartarput, ilaannilu paasiuminaattarlutik.

Meeqqat mikinerit aamma meeqqat ikinnerussuteqartut tamanna nalaannerusarpaat.

Coronap siaruarnerata kingorna

Coronap siaruarnerata nalaani meeqqat inuusuttullu amerlasuut inuunerat allanngorsimavoq. Taamani meeqqat atuarfimmi ilikkagaqartarnerminniit ilikkagaqannginnerulersimapput. Ullormut inuunerat aamma allanngorpoq, ilaannilu inuunerat ajornakusoorsisimalluni. Meeqqat ilaat sulii ullumikkut ajornartorsiuteqarput.

Meeqqat inuusuttullu pillugit aalajangiisartut tamanna puigorsimarpasippaat. Meeqqat qanoq sunnertissimanersut sulii eqqarsaatigineqartariaqarpoq, assersuutigalugu pinerluttarnerit, tarnikkut peqqissuseq imaluunniit atuarunnaartarnerit pillugit aalajangiisoqartillugu. Nunat piumaffigaagut tamanna eqqarsaatigeqqullugu.

Meeqqanut pitsaanerpaamik iliuuseqaritsi.

Nunami aalajangiisartut meeqqanut pitsaanerpaamik aalajangiisariaqarput, aamma ajornartorsiortoqartillugu. Inersimasut aalajangiilinnginnerminni eqqarsaatigisariaqarpaat aalajangiinertik meeqqanut qanoq sunniuteqassanersoq. Aamma meeqqat tusarnaartussaavaat, isumaallu aalajangiinermi ilanngunneqartariaqarput.

Aamma paasiniartariaqarpaat coronap nalaani meeqqat qanoq inissisimanersut, ajornartoornerullu nalaani meeqqanut suut pingaaruteqartuunersut.

Inersimasut eqqaamasariaqarpaat coronap ukiuni marlunni atuunnerani meeqqat inuunerannut ullumikkumut sulii sunniuteqarmat.

Norgemi Sverigemilu inatsisinik aningaasanillu aalajangiisartut siunnersuuteqannginnerminni meeqqanut suut pitsaanerunersut misissortariaqarpaat. Norgemi Meeqqat Oqaaseqartartuat internetikkut suliassaq sularivaa, tassani meeqqanut suut pitsaanerunersut qanolu internetikkut paasiniarneqarsinnaanersut takutillugu.

Ålandimi coronap nalaani aalajangiisartut meeqqanik sullissisut peqatigiiffiiniik naapitsisarput. Naapittarnerit taamaattut amerlanerusariaqarput.

Islandimi Meeqqat Oqaaseqartartuat meeqqat coronamut tunngatillugu qanoq isumaqarnerannik apersuisimapput. Meeqqat akissutaat katersoriarlugit nalunaarusiortoqarpoq. Nalunaarusiaq aalajangiisartunut meeqqat qanoq innerannik paasinninnerulernissamut iluaqutaavoq.

Meeqqat ilaat immikkut ikiorneqartariaqartarput

Ajornartorsiortoqartillugu meeqqat ilaat ikiorneqarnissamik pisariaqartitsinerusarput, assersuutigalugu meeqqat ilaqutariinni aningaasaqarniarnerat ajornartorsiutaappat, imaluunniit meeqqat timimikkut innarluuteqarpata. Meeqqat taakku immikkut tapersorsorneqartariaqarput.

Inersimasut meeqqanik tusarnaartussaapput

Atuarfiit, kommunit aamma Naalakkersuisut meeqqanik tusarnaartussaapput.

Malittarisassat ersarissut pilersinneqartariaqarput, meeqqat qaagugukkut aammalu qanoq aperineqartarnissaat pillugu. Meeqqat isumaat tusaaneqarlutillu pingartinneqartariaqarput. Aamma ajornartoornerup nalaani tamanna atuuttariaqarpoq.

Meeqqat ilaat qanoq isumaqarnertik oqaatigissallugu ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisarput. Assersuutigalugu meeqqat ukiukinnerit, innarluutillit imaluunniit allatut oqaasillit.

Ålandimi peqatigiiffik inuusuttut innarluutillit ataatsimeeqatigai. Tassani coronap nalaani qanoq misigisaqarsimanertik pillugu allallu pillugit oqaloqatigiipput. Oqaloqatigiissutigisatik pillugit nalunaarusiorsimapput.

Aalajangiisartut aalajangeereernerup kingorna meeqqanut oqaluttuartartussaapput suut aalajangiunneqarsimanersut. Aamma oqaatigisartussaavaat meeqqat isumaat qanoq ilanngunneqarsimanersut.

Nunat assigiinngitsut paasissutissanik katersisariaqarput, meeqqat qanoq peqataatinneqassanersut, paasissutissallu taakku allanut aamma oqaluttuarineqarlutik. Meeqqat internetikkut isummaminnik oqaatiginnissinnaasariaqarput.

Finlandimi meeqqat coronap nalaani atuarneq qanoq issimanersaq internetikkut aperineqarput. Meeqqat 58.000-init amerlanerusut akisimapput. Taakkulu akissutit inatsisiliortut inatsimmik nutaamik suliaqarneranni atorneqarsimapput.

Nunani avannarlerni Meeqqat Oqaaseqartartuisa meeqqat tusarnaarniarlugit assigiinngitsunik periuseqarput. **Finlandimi** Meeqqat Oqaaseqartartuat inuusuttut eqimattat naapittarpai, taakku "Inuusuttut Siunnersortinik" taaneqarput.

Ilaannikkut aamma meeqqat amerlasuut oqarasuaatikkut apersorneqarput, aamma meeqqat 'meeqqanut uuttuummik' nalilersuillutik. Imaluunniit aamma allallutik coronap nalaani inuunertik pillugu oqaluttuartinneqarput.

Sverigemi atuartut peqatigiiffii ilinniartitaanermullu aalajangiisartut sapaatip akunneranut ataasiarlutik ataatsimiittarput.

Ålandimi coronap nalaani inuit eqimattakkuutaarlugit naapittarput, pingaarutilinnillu oqaloqatigiillutik. Ataatsimiinnerni marlunni inuusuttut peqataaffigisarpaat.

Ilinniartitsisut, isumaginninnermi sulisut, nakorsat, politiit allallu meeqqanik oqaloqatiginninnissamut ilinniartariaqarput, aamma meeqqat isumaat qanoq pingaartiginersut tigulluartaasaavaat.

Danmarkimi peqqissutsimut aalajangiisartut, atuarfinnut angajoqqaanullu atortussanik suliaqarput. Atortussat taakku corona pillugu meeqqat oqaloqatigineranni iluaqutaapput.

Norgemi Meeqqat Oqaaseqartartuat internetikkut ilinniummik suliaqarpoq. Tassani inersimasut meeqqat qanoq oqaloqatigissanerlugit ilinniarsinnaavaat.

Inuusuttut ajornartoornerup nalaani kisiisa pinnagit aamma ulluinnarni pingaaruteqarput. Peqataatinneqaraangamik nukittunerusutut misigilertarput, paasinnilertarlutillu namminneq sunniuteqarsinnaallutik. Ajornartoornerup nalaani inuusuttut ikiuussinnaapput, assersuutigalugu inuusuttunut allanut ikiuillutik, utoqqarnut pulaarlutik imaluunniit suliassanut allanut ikiuullutik.

Meeqqat paasissutissanik pisariaqartitsisarput

Meeqqat namminneq qanoq isumaqarnertik pillugu aammalu susoqarneranut malinnaarusullutik paasissutissanik pisariaqartitsisarput. Taamaattumik paasissutissat meeqqanut tunniunneqartut erseqqissuunissaat paasiuminartuunissaallu pingaaruteqarpoq.

Ajornartorsiortoqartillugu meeqqat ilaqutaallu toqqaannartumik paasissutissinneqartariaqarput. Paasissutissat meeqqap takusinnaassussaavai tusarsinnaasussaallugilluunniit, soorlu internetikkut, app-ikkut imaluunniit tv-kkut, aamma paasissutissat oqaatsini assigiinngitsuni pissarsiarineqarsinnaasariaqarput.

Sverigemi nittartagaq "Lilla Krisinfo" meeqqat ajornartorsiortoqartillugu qanoq iliortoqarsinnaaneramik pissutsinillu allanik paasissutissiisarpoq. Paasissutissat meeqqanut paasiuminartunngorlugit allanneqartarput.

Danmarkimi DR Ultra meeqqanut inuusuttunullu tv-qarfiuvoq. Tassani meeqqat corona pillugu immikkut ilisimasalinnut apeqquteqarsinnaasimapput.

Atuafik peqqissuserlu

Periarfissaatillugu atuafiit ammatinneqartariaqarput. Meeqqallu atuariatorsinnaanngippata, internetikkut atuarnissaq periarfissaasariaqarpoq.

Ajornartoornerup nalaaniluunniit atuarfimmi peqqissaasoq meeqqat ornissinnaasariaqarpaat. Meeqqat atuarfimmiinngippata, atuafiup meeqqat ilisimatittussaavai peqqissaasoq qanoq attavigineqarsinnaanersoq. Aamma tarnip pissusaanik ilisimasalik allallu meeqqanik ikiuussinnaasut taamatut periarfissaasariaqarput.

Meeqqat misissortissamaaleraangata imaluunniit akiuussutissamik kapineqartussaattillugit, inersimasut eqqarsaatigeqqaartartussaavaat meeqqanut suut pitsaanerpaanersut.

Kalaallit Nunaanni corona pillugu oqarasuaatikkut ikiuisarfik pilersinneqarpoq, Tusaannga ikiuisarfia pioreersoq atorlugu.

Islandimi meeqqat coronamut misissortissagaangamik inersimasut misissortittarfianiinngitsoq allami misissortittarput. Atuarfimmi akiuussutissamik kapitinnigillat, atuafik meeqqanut toqqissisimanartussaammat.

Sunnigiffimmi susassaqtitsinerit

Ajornartoornerup nalaani meeqqat sunngiffimmi sammisartagaat sapinngisamik ingerlanneqaannartartussaapput. Meeqqanut sammisassat matuniarneqarpata imaluunniit ikilisinneqassappata, meeqqat pillugit suliniaqatigiiffiit siulliullugit oqaloqatigineqartariaqarput. Sammisassat matuneqassappata imaluunniit ikilisinneqassappata, meeqqat kammalaatitik sumi ilagisarsinnaanerlugit paasitinneqassapput.

Meeqqat naammagittaalliuteqarsinnaasariaqarput

Meeqqat tamarmik aalajangiisartunut naammagittaalliuteqarsinnaasariaqarput. Aamma meeqqat qanoq naammagittaalliorsinnaanerlutik nalunngittariaqarpaat. Meeqqap ilaqutaasa imaluunniit kammalaataasa meeraq naammagittaalliorsimasoq nalunngittariaqanngilaat.

Nunat avannarliit suleqatigiittariaqarput

Inuit nunaminiit nunamut allamut angalasinnaapput, aamma nunat avannarliit Naalakkersuisui naapeqatigiillattaasarput. Nunat avannarliit suliassanik arlalinnik suleqatigiipput. Kalaallit Nunaanni, Danmarkimi, Finlandimi, Islandimi, Norgemi, Sverigemi Ålandimilu meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit suliallit atuagaq una suleqatigiillutik allassimavaat.

Coronap nalaani nunat tamarmik immikkut amerlanertigut iliuuseqartarput. Nunami ataatsimi qanoq iliuuseqarnissaq pillugu pitsaasumik isumassarsisoqarpat, nunat allat tamanna amerlanertigut aatsaat kingusinnerusukkut tusartarpaat.

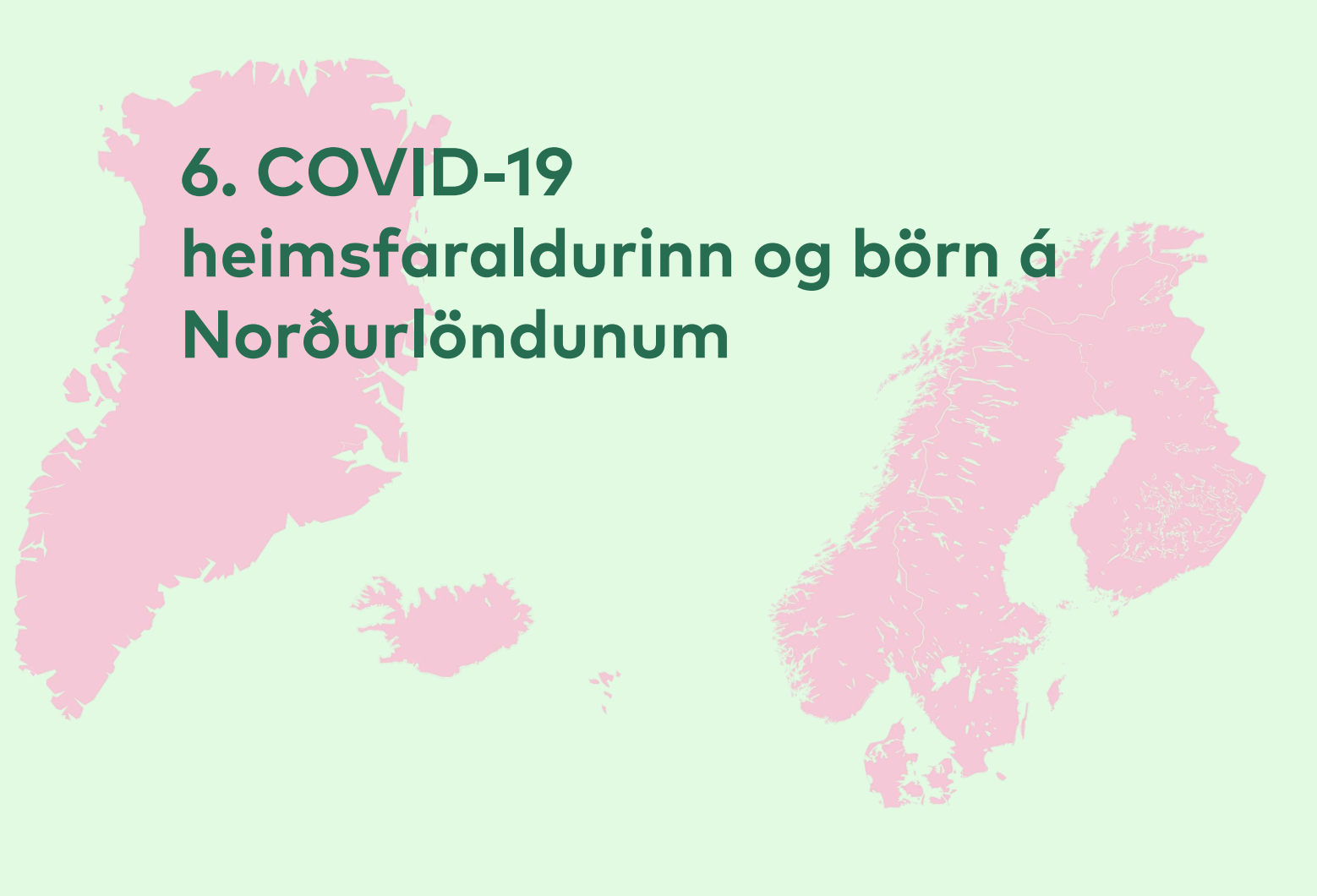
Nunat avannarliit ataatsimoorlutik imaattariaqarput:

- Ajornartoornerup nalaaniluunniit meeqqat pisinnaatitaaffii illersorniarlugit imminnut neriorsuutigeqatigiittariaqarput.
- Naapeqatigiillattaasariaqarput, suut pitsaasumik ingerlasimanersut oqaloqatigiissutigalugit, assersuutigalugu meeqqat qanoq tusarnaarneqarsinnaanersut.
- Isumaqatigiissutigisariaqarpaat aalajangiinerit meeqqanut sunniutissaat qanoq paasiniarneqassanersut, nunanilu tamani inersimasut tamanna pillugu ilinniartinneqartariaqarput.
- Ajornartoorneri iliuuseqarnissamut pilersaarutitik imminnut takutittartussaasariaqarpaat, ataatsimoorlutillu pilersaarusiortariaqarput.
- Meeqqat angajoqqaaminnik imaluunniit qatanngutiminnik nunami allami najugaqartunik naapitsinissamik pisariaqartitsigaangata, nunat akornanni angalasinnaanissaat qulakkeerneqartariaqarpoq.
- Nunani avannarlerni tamani meeqqat apeqqutitik assigiinnik aperineqartariaqarput, akissutillu imminnut sanilliunneqartariaqarlutik.
- Meeqqanut paasiuminartunik paasissutissiisariaqarput, meeqqallu ajornartorsiutillit imaluunniit ilaqutariit aningaasanik ajornartorsiuteqartut ikiorneqarnissaannut suleqatigiittariaqarput.

Nunat avannarliit oqartarput nunarsuarmi sumiiffinni allaniit imminnut qaninnerpaallutik ataqatigiittut suleqatigiittartullu. Meeqqat aamma tamanna misigisinnaasariaqarpaat, pingaartumik ajornartorsiortoqartillugu.

Ikiortariaqaruit, inersimasumik tatigisannik oqaloqateqarsinnaavutit. Aamma oqarasuaat una imaluunniit nittartagaq una atorsinnaavat:(Nunami tamani paasissutissat ilanngunneqassapput.)

6. COVID-19 heimsfaraldurinn og börn á Norðurlöndunum

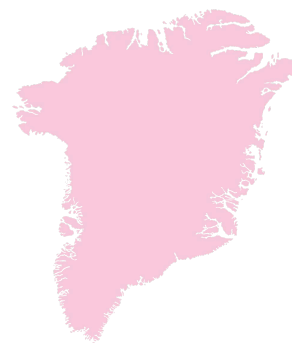
Grønland

Ditte Enemark
Sølbeck

Kalaallit Nunaanni Meeqqat aamma Corona

Sunaagami MIO?

MIO tassaavoq Kalaallit Nunaanni meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit suliniuteqartartoq. MIO-mi suliniutigaarput inersimasut meeqqat inuunerannut tunngasunik aalajangiigaangata, meeqqat oqaasii tusarneqarlutillu isumaat pingaartinneqarnissaat.

Corona-ip nalaani susoqarsimasoruna?

Corona 2020-mi nunarsuarmi siaruaatilermat Kalaallit Nunaata nunap killegarfii piaartumik matupallassimavai.

Taamaalilluni nunanut allanut sanilliullugu Kalaallit Nunaanni inuit ikittuinnaat napparsimalerput, aamma ikittuinnaat toqusimapput.

Piffissami sivikitsumi ulluinnarput allanngorpoq. Atuarfiit sivikitsumik matuneqarput, inuit angerlarsimanerusalerput, angalanerlu ajornakusoornarulerluni. Aamma misissortittarneq, qanermut assiaquteqarneq inunnillu allanik qanillinaveersaarneq pillugit malittarisassat atuutilerput.

Sapaatip-akunnerit arlallit qaangiummata atuarfiit ammaqqinneqarput, meeqqallu ulluinnarminnut uteqqissinnaalerput.

Meeqqat Coronap nalaani qanoq misigisaqarsimappat?

Kalaallit Nunaat nunanut allanut sanilliullugu tuniluunnerup nalaani ajunnginnerusumik ingerlasimagaluartoq, Corona meeqqat ilaanut suli sakkortusimavoq.

Ilaqutariit ilaat angerlarsimaffinni mikisuni imaluunniit inuppasuaqartuni najugaqarput, piffissamilu sivisuumi angerlarsimaannarneq tamatigut

ajornanngitsuunngilaq. Meeqqat ilaat ernumasimapput, kisimiittutut misigalutik imaluunniit artorsarlutik. Meeqqat allat ilaquuttatik napparsimalernissaat ernumaatigaat. Ilaqutariit ilaat angajoqqaat sulisinnaannginnerulernerat pissutigalugu ajornartorsiuteqarnerulersimapput.

Tuniluunnerup nalaani ilaqtariit amerlanerit ikiorneqarnissamik tapersorneqarnissamillu pisariaqartitsilersimapput. Meeqqat inuusuttullu ernumagunik imaluunniit siunnersorneqarnissartik pisariaqartikkunikku, Tusaanngamut akeqanngitsumik sianersinnaapput, tassanilu inummik oqaloqateqarsinnaapput ikiorneqarlutillu.

Nuannersunilli aamma pisoqarpoq. Sivitsunngitsoq meeqqat atuartaleqqipput. Timersorneq, sunngiffimmi sammisassat ulluinnarnilu sammisassat allat aamma piffissap ingerlanerani ammaqqikkiartuaalersimapput.

Meeqqat tusarnaarneqartarsimappat?

Coronap nalaani paasisarput pingaarutilik tassaavoq inersimasut meeqqanik naammattumik tusarnaartarsimannginnerat. Meeqqat ulluinnarminnut sunniuteqartunik aalajangiisoqartillugu isumaannik aperineqartarsimanngillat. Aamma tuniluunnerup kingorna meeqqat qanoq misigisaqarsimanerat pillugu naammattumik paasiniaasoqarsimanngilaq.

Assersuutigalugu piffissap ilaani meeqqat sumunnarsinnaanerit imaluunniit sulerisinnaanerit pillugit immikkut malittarisassaartoqarpoq. Aalajangiinerit taakku inersimasunit pisimapput, meeqqalli isumaat ilanngunneqarsimanngillat.

Meeqqat isumaat paasiniaaffigineqarsimannginnerat pissutigalugu suli ilisimalluanngilarput Coronap nalaani meeqqat amerlasuut qanoq eqqarsarsimanersut, qanoq misigisaqarsimanersut aamma sunik pisariaqartitsisimanersut.

MIO isumaqarpoq meeqqat tusarnaarneqarnerusariaqartut, pingaartumik pisut annertuut ajornartorsiutillu nalaanni.

MIO-p suut pitsanngorsarneqarsinnaasorivai?

MIO-p pingasut pingaartippai:

Meeqqat tusarnaakkit:

Aalajangiinerit meeqqanut sunniuteqartillugit, meeraq qanoq isumaqarneris apequtigineqartariaqarpoq. Meeqqat pisinnaatitaaffii aamma inatsisini malittarisassanilu ersarissumik ilanngunneqartariaqarput.

Inersimasut meeqqanik tusarnaarnissaannut ikiorlugit:

Inersimasut amerlasuut meeqqap tusarneqarnissamut pisinnaatitaaffianik

aammalu meeqqap isumaanik misigisaanillu tusarnaarnissaannut ilisimasanik amerlanerusunik pisariaqartitsipput.

Meeqqat immikkut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut tapersersukkit:

Meeqqat ilaat tusaaneqarnissamut immikkut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsipput. Soorlu meeqqat innarluutillit imaluunniit ajornartorsiutillit. Meeqqat tamarmik eqqarsaatiminnik oqaasertaliinissamut periarfissaqartariaqarput, aammalu eqqarsaatiminnik oqaasinnguineri pingaartinneqartariaqarput.

Arlaannik ajornartorsiuteqaruit, inersimasumik tatigisannik oqaloqateqarsinnaavutit imaluunniit Tusaanngamut sianersinnaavutit.

Danmark

Andrea
Langergaard
Nicolaisen

Børn og koronapandemien i Danmark

I Danmark har vi ikke en særlig børneombudsmand. I stedet har vi Børnerådet, som arbejder for, at børn har det godt, og at deres rettigheder bliver respekteret. Rettigheder er ting, som alle børn har ret til. For eksempel har børn ret til at gå i skole og til at sige deres mening.

Børnerådet bestemmer selv, hvad det mener. Regeringen bestemmer altså ikke, hvad Børnerådet skal sige. Børnerådet holder øje med, om de regler og beslutninger, der bliver lavet i Danmark, tager hensyn til børns rettigheder. Danmark har sagt ja til FN's Børnekonvention. Det er en aftale om de rettigheder, som alle børn har.

Børnerådet arbejder for børns rettigheder. Børnerådet giver også råd til regeringen og politikerne. En vigtig opgave er at sikre, at børn bliver hørt, når voksne tager beslutninger, som påvirker børns liv. Det kan for eksempel være beslutninger om skole, fritidsliv, familie, sundhed eller andre områder, der er vigtige for børn.

Danmark skal i 2026 fortælle FN om, hvordan det går med at sikre børns rettigheder. I 2027 skal Danmark til et møde med FN's Børnekomité, hvor komitéen vil spørge ind til, hvordan Danmark lever op til Børnekonventionen. Til det møde deltager Børnerådet også.

Børn skal høres – også i en krise

I Danmark er der meget opmærksomhed på, at børn og unge skal have mulighed for at sige jeres mening. Men vi har ikke altid en fast måde at spørge jer om, hvad I mener.

Det blev tydeligt under coronakrisen.

Børn blev ikke hørt nok under corona

Danmark var et af de første lande i Europa, der lukkede store dele af samfundet ned på grund af coronavirus. Det betød store forandringer i børn og unges hverdag. Skoler lukkede. Fritidsaktiviteter blev aflyst. Børn kunne ikke være sammen med venner og familie på samme måde som før.

Det var svært for mange børn og unge.

Alligevel blev børn og unge ikke inddraget ret meget, da beslutningerne blev truffet. Politikerne ville især beskytte ældre og andre mennesker, som kunne blive meget syge af coronavirus. Politikerne spurgte ikke nok ind til, hvad børn oplevede, hvad de havde brug for, og hvad de mente. Før politikerne tager en stor beslutning, kan de undersøge, hvad den vil betyde for børn og deres rettigheder. Det kaldes en børnerettighedsvurdering.

Børn og familier fik hjælp

Under coronapandemien blev der sat forskellige ting i gang for at hjælpe børn og familier.

Sundhedsstyrelsen lavede information til skoler og forældre. Informationen skulle blandt andet hjælpe voksne med at tale med børn om corona. Der blev også givet ekstra penge til organisationer, der i forvejen arbejdede med børn og unge. Nogle af pengene skulle bruges til at hjælpe børn og unge, som havde det meget svært. På den måde kunne organisationerne stadigvæk tilbyde hjælp og rådgivning under krisen til de børn, der havde brug for det.

Børn fik information fra DR Ultra og deltog på regeringens pressemøder

På DR Ultra kunne børn stille spørgsmål til eksperter. De kunne også fortælle, hvad de var bekymrede for

Børnereportere fra DR Ultra deltog også i nogle af statsministerens pressemøder. Her kunne de stille spørgsmål om corona, som var vigtige for børn. Det gjorde, at flere hørte, hvad børnene var optagede af.

Hvad lærte vi af corona?

I Danmark ved vi ikke så meget om, hvordan børn oplevede hverdagen under coronapandemien.

Der er lavet få undersøgelser af børns og familiers oplevelser. I en kommune er det fx blevet undersøgt, hvordan små børn oplevede at vende tilbage til børnehaven efter coronapandemien. Der er også lavet en nordisk rapport om børn og unges inddragelse under coronapandemien.

Corona viste, at Danmark ikke havde en fast plan for, hvordan børn skulle høres i en krise. Da skolerne lukkede, handlede det især om at stoppe smitte. Der var mindre fokus på, hvad børn selv tænkte, og hvad beslutningerne betød for deres hverdag.

For nogle børn var nedlukningen ekstra svær.

Normalt møder børn mange voksne uden for familien. Det kan være lærere, pædagoger eller trænere. De voksne kan opdage, hvis et barn ikke har det godt eller har brug for hjælp. For nogle børn kunne hjemmet samtidig være et utrygt sted. Når skoler og fritidstilbud var lukkede, var de børn mere hjemme. De havde også færre muligheder for at søge hjælp hos en voksen, de kendte.

Meget undervisning og kontakt blev også flyttet over på computeren eller en telefon. Det hjalp nogle børn. Men det fungerede ikke godt for alle.

Hvad skal Danmark gøre næste gang?

Danmark bør have en plan for, hvordan børn bliver spurgt og hørt, hvis der kommer en ny krise.

Politikerne bør undersøge, hvad store beslutninger vil betyde for børn, før de tager beslutningerne.

Det vil også være en god idé at samle den viden, vi allerede har om, hvordan coronapandemien påvirkede børn og unge. Den viden kan bruges til at træffe bedre beslutninger i fremtidige kriser.

Efter corona lavede politikerne et panel med børn og unge. De skulle give regeringen idéer til, hvordan børn og unge kunne få det bedre efter nedlukningerne.

De nordiske lande kan lære af hinanden

Danmark, Finland, Grønland, Island, Norge, Sverige og Åland har meget til fælles, men landene håndterede coronapandemien forskelligt. Derfor kan landene også lære noget af hinanden.

De kan for eksempel dele viden og blive enige om, hvordan børn bedst bliver hørt under en krise. Det er vigtigt, at de voksne lytter til det, børn siger, og lader deres meninger få betydning. Landene kan også undersøge, hvad store beslutninger betyder for børn. De skal huske at undersøge, hvad beslutningerne betyder for børns rettigheder.

Når der er en krise, skal børn have information, som de kan forstå. Organisationer, der arbejder for børns rettigheder, kan hjælpe med at sikre det.

Landene kan desuden have et fast samarbejde, som hurtigt kan sættes i gang, hvis der kommer en ny krise. Her kan de dele viden, erfaringer og gode løsninger.

På den måde kan alle de nordiske lande bruge det, vi lærte under coronapandemien, til at være bedre forberedt næste gang – og til at sikre, at børn bliver hørt.

Suomi | Finland

Terhi Tuukkanen

Maaraportti: Suomi

[Läs kapitlet på svenska](#)

Korona tuli Suomeen vuonna 2020. Tauti tarttui helposti ihmisestä toiseen. Monet ihmiset sairastuivat koronaan Suomessa ja muualla maailmassa.

Miten lapset otettiin huomioon korona-aikana?

Korona vaikutti paljon suomalaisten lasten elämään. Keväällä 2020 koulut siirtyivät lähes kahdeksi kuukaudeksi etäopetukseen ja monet harrastuspaikat sulkeutuivat. Perheet viettivät paljon aikaa kotona. Kavereita, sukulaisia ja muita läheisiä ei saanut tavata, jotta korona ei tarttuisi ja leviäisi.

Joidenkin lasten elämä muuttui vaikeammaksi korona-aikana. Jotkut lapset taas tykkäsivät siitä, että he pystyivät olemaan enemmän oman perheensä kanssa.

Aikuisten tehtävänä on selvittää lasten näkemyksiä aina, kun tehdään päätöksiä, jotka koskevat lapsia.

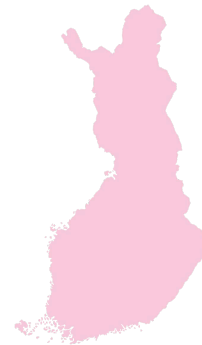
Näin olisi pitänyt tehdä myös korona-aikana.

Tiedetään, että lasten näkemyksiä ei kuitenkaan selvitetty. Aikuiset tekivät lapsia koskevia päätöksiä, koska heillä oli kiire päättää asioista. Lasten näkemyksiä ei ehditty selvittää.

On tärkeää, että lapset saavat tietoa heitä koskevista asioista. Lapsille olisi pitänyt antaa enemmän tietoa myös korona-aikana. Varsinkaan pienet tai vammaiset lapset eivät saaneet riittävästi tietoa. Lapsille järjestettiin kaksi tiedotustilaisuutta, joissa kerrottiin koronasta televisiossa ja YouTubessa. Kaikki lapset eivät kuitenkaan saaneet riittävästi tietoa.

Miten lasten näkemyksiä selvitettiin korona-aikana?

Korona-aikana aikuiset oppivat uusia keinoja selvittää lasten näkemyksiä. Aikuiset

tekivät lapsille verkkokyselyn, jossa selvitettiin lasten näkemyksiä koulusta. Kyselyyn vastasi yli 58 000 oppilasta. Toisessa kyselyssä aikuiset kysivät lapsilta siitä, mihin Suomen valtion pitäisi käyttää rahaa. Tähän kyselyyn vastasi melkein 7000 lasta.

Lapsiasiavaltuutettu on viranomainen, jonka tehtävänä on selvittää lasten näkemyksiä. Lapsiasiavaltuutettu ja hänen toimistossaan työskentelevät aikuiset tapaavat joka vuosi monia lasten ryhmiä eri puolilla Suomea. Tapaamisissa jutellaan lapsille tärkeistä asioista. He tapasivat lapsia myös korona-aikana.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston työntekijät tekevät tutkimuksia, joissa selvitetään lasten näkemyksiä eri asioista. Korona-aikana tehtiin tutkimus, jossa kolmasluokkalaiset lapset piirsivät, maalasivat ja kirjoittivat kokemuksiaan koronasta. Lapsiasiavaltuutetun toimiston työntekijät tekivät myös Lapsibarometri-tutkimuksen, jossa kysyttiin puhelimesta kysymyksiä 6–7-vuotiailta lapsilta. Lapsibarometrissa selvitettiin lasten näkemyksiä turvallisuudesta.

Mitä aikuiset oppivat korona-ajasta?

Korona-ajasta aikuiset oppivat, että on tärkeää selvittää lasten näkemyksiä, kun tehdään heitä koskevia päätöksiä. Lasten näkemyksiä pitää selvittää jo ennen kuin tehdään lasten elämää koskevia päätöksiä. Ei riitä, että aikuiset vain sanovat, että lasten näkemyksiä pitää selvittää ja kuunnella. Niin pitää myös oikeasti tehdä. Jos lasten näkemyksiä ei selvitetä ja kuunnella, lasten hyvinvointi ja oppiminen voi heikentyä.

On hyvä, että nyt tärkeisiin papereihin, kuten Suomen valtion työntekijöiden ohjeisiin, on kirjoitettu, miten lasten näkemyksiä voi selvittää. Lasten näkemyksiä voi selvittää monella tavalla. Suomessa on tehty esimerkiksi Digiraati-niminen verkkosivu, jossa lapset voivat keskustella erilaisista asioista. Aikuiset voivat käydä siellä lukemassa, mitä lapset ajattelevat eri asioista.

On tärkeää, että etukäteen valmistaudutaan sitä varten, että tulevaisuudessa voisi tulla uusia tauteja tai muita poikkeustilanteita. Poikkeustilanne on harvinainen tilanne. Lapsiasiavaltuutettu on sanonut, että lapset pitää ottaa huomioon, kun valmistaudutaan poikkeustilanteisiin. Aikuisten pitää suunnitella etukäteen, miten lapsille annetaan tietoa ja miten heidän näkemyksiään selvitetään, kun on poikkeustilanne. Mahdollisimman monen lapsen pitää saada kertoa omia näkemyksiään. Lapsille pitää myös kertoa poikkeustilanteissakin, miksi aikuiset tekevät sellaisia päätöksiä kuin tekevät.

Mitä aikuisten pitäisi tehdä?

YK:n lapsen oikeuksien komiteassa on ryhmä ihmisiä, jotka tietävät paljon lapsen oikeuksista. Tämä komitea kertoo valtioille, mitä niiden pitää tehdä, jotta lasten asiat olisivat mahdollisimman hyvin. Komitea on kertonut, että Suomen pitää muuttaa lakia niin, että aikuiset selvittävät lasten näkemyksiä ja ottavat ne

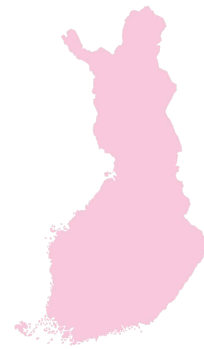
huomioon päätöksiä tehdessään.

Suomen lapsiasiavaltuutettu suosittelee näitä asioita:

- Lasten näkemykset selvitetään aina, kun tehdään lapsia koskevia päätöksiä. Lapsille kerrotaan, millainen päätös tehtiin ja miksi.
- Lapset otetaan huomioon, kun valmistaudutaan tulevaisuuden poikkeustilanteisiin. Suunnitellaan, miten lapsille annetaan tietoa poikkeustilanteissa.
- Aikuiset huomaavat, että jokainen lapsi on omanlaisensa. Kaikki lapset ovat erilaisia ja se pitää ottaa huomioon, kun tulee poikkeustilanteita.
- Aikuiset Pohjoismaissa suunnittelevat ja tekevät asioita yhdessä. Silloin he voivat oppia asioita toisiltaan.

Landsrapport: Finland

Coronan kom till Finland 2020. Sjukdomen smittade lätt från en människa till en annan. Många människor insjuknade i corona i Finland och på andra håll i världen.

Hur togs barnen i beaktande under coronatiden?

Coronan påverkade mycket de finländska barnens liv. Våren 2020 övergick skolorna till distansundervisning för nästan två månader och många hobbyplatser stängde. Familjerna tillbringade mycket tid hemma. Man fick inte träffa kompisar, släktingar eller andra närstående så att coronan inte skulle smitta och sprida sig.

För en del barn blev livet svårare under coronatiden. Vissa barn tyckte däremot om att kunna vara med sin egen familj mer.

De vuxnas uppgift är att alltid ta reda på barnens åsikter när man fattar beslut som gäller barn. Så borde man också ha gjort under coronatiden. Man är medveten om att man ändå inte tog reda på barnens åsikter. De vuxna fattade beslut som gällde barnen

eftersom de hade bråttom att fatta beslut. Man hann inte ta reda på barnens åsikter.

Det är viktigt att barnen får information om sådant som gäller dem. Barnen borde ha fått mer information också under coronatiden. Speciellt små barn och barn med funktionsnedsättning fick inte tillräckligt med information. För barnen ordnades två informationsmöten där man berättade om coronaviruset på tv och YouTube. Alla barn fick ändå inte tillräckligt med information.

Hur tog man reda på barnens åsikter under coronatiden?

Under coronatiden lärde de vuxna sig nya sätt att ta reda på barnens åsikter. De vuxna gjorde en webbenkät för barnen där man tog reda på barnens åsikter om skolan. Över 58 000 elever svarade på enkäten. I den andra enkäten frågade de vuxna av barnen vad finska staten borde använda pengar till. Nästan 7 000 barn svarade på den här enkäten.

Barnombudsmannen är en myndighet som har till uppgift att ta reda på barnens åsikter. Barnombudsmannen och de vuxna som arbetar på ombudsmannens byrå träffar varje år många grupper med barn på olika håll i Finland. Under mötena diskuterar man sådant som är viktigt för barnen. De träffade barn även under coronatiden.

De anställda vid barnombudsmannens byrå gör undersökningar där man tar reda på barnens åsikter om olika saker. Under coronatiden gjordes en undersökning där barn i årskurs tre ritade, målade och skrev om sina erfarenheter av coronan. De anställda vid barnombudsmannens byrå gjorde också Barnbarometern-undersökningen, där man per telefon ställde frågor till 6- och 7-åriga barn. I Barnbarometern tog man reda på barnens synpunkter på säkerheten.

Vad lärde de vuxna sig om coronatiden?

De vuxna lärde sig om coronatiden att det är viktigt att ta reda på barnens åsikter när man fattar beslut som gäller dem. Man ska ta reda på barnens åsikter redan före beslut som gäller barnens liv fattas. Det räcker inte att de vuxna bara säger att man måste ta reda på och lyssna på barnens åsikter. Man måste också göra det på riktigt. Om man inte tar reda på och lyssnar på barnens åsikter kan barnens välbefinnande och lärande försvagas.

Det är bra att man nu har skrivit i viktiga papper, som anvisningarna för finska statens arbetstagare, om hur barnens åsikter kan utredas. Man kan ta reda på barnens åsikter på många sätt. I Finland har man till exempel skapat en webbsida som heter Digiraati (digiraati.fi/?lang=sv), där barnen kan diskutera olika saker. De vuxna kan gå dit och läsa vad barnen tänker om olika saker.

Det är viktigt att man förbereder sig på förhand för att det i framtiden kan

uppkomma nya sjukdomar eller andra undantagssituationer. En undantagssituation är sällsynt. Barnombudsmannen har sagt att barnen ska tas i beaktande när man förbereder sig för undantagssituationer. De vuxna ska på förhand planera hur barnen ska få information och hur man tar reda på deras åsikter när det uppstår en undantagssituation. Så många barn som möjligt måste få berätta om sina egna åsikter. Man måste också berätta för barnen även i undantagssituationer varför de vuxna fattar sådana beslut som de fattar.

Vad borde vuxna göra?

I FN:s kommitté för barnets rättigheter finns en grupp människor som kan mycket om barnets rättigheter. Den här kommittén berättar för staterna vad de måste göra för att barnens angelägenheter ska vara så bra som möjligt. Kommittén har berättat att Finland måste ändra lagen så att vuxna tar reda på barnens åsikter och beaktar dem när de fattar beslut.

Finlands barnombudsman rekommenderar följande:

- Man tar reda på barnens åsikter alltid när man ska fatta beslut som gäller barn. Barnen får information om vilket beslut som fattades och varför.
- Barnen tas i beaktande när man förbereder sig för framtida undantagssituationer. Man planerar hur barnen ska få information i undantagssituationer.
- De vuxna märker att varje barn är unikt. Alla barn är olika och det ska tas i beaktande när det uppstår undantagssituationer.
- Vuxna i Norden planerar och gör saker tillsammans. Då kan de lära sig av varandra.

Réttindi barna á tímum Covid-19 faraldursins

Hvað gerðist í faraldrinum?

Covid-19 faraldurinn breytti daglegu lífi barna á Íslandi. Skólastarf og frístundir röskuðust, börn þurftu að vera heima eða fara í sóttkví og nýjar reglur höfðu áhrif á það hvernig þau gátu umgengist annað fólk.

Börn lögðu mikið af mörkum til að vernda aðra í faraldrinum. Á sama tíma voru margar ákvarðanir sem höfðu áhrif á líf þeirra teknar án þess að leitað væri eftir skoðunum þeirra eða metið nægilega hvaða áhrif ákvarðanirnar gætu haft á þau.

Faraldurinn sýndi hversu mikilvægt það er að tryggja réttindi barna, ekki síst þegar bregðast þarf við neyðarástandi.

Skólar og menntun

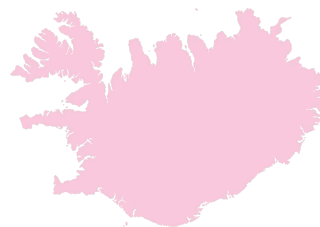
Frá lokum árs 2019 til febrúar 2022 höfðu 55 mismunandi reglur vegna Covid-19 áhrif á starfsemi skóla á Íslandi.

Flest börn á Íslandi þurftu að fara að minnsta kosti einu sinni í sóttkví og meira en 1.000 börn fóru oftast en fjórum sinnum í sóttkví. Sum börn misstu því margar vikur eða mánuði úr skóla og frístundastarfi.

Skólar fóru mismunandi leiðir til að hjálpa börnum að halda áfram námi þegar þau gátu ekki mætt í skólann. Mörg börn fengu kennslu á netinu en öll börn höfðu ekki jafnan aðgang að tölvu, spjaldtölvu eða góðri nettengingu.

Þegar neyðarástand kemur upp verður að tryggja að öll börn geti haldið áfram námi og fái þann stuðning og búnað sem þau þurfa til að læra.

Sýnatökur og bólusetningar

Í lok árs 2021 þurftu mörg börn að fara í Covid-19 sýnatöku. Í fyrstu var framkvæmdin ekki skipulögð með barnvænum hætti. Sum börn þurftu að bíða lengi í röð utandyra í köldu veðri og starfsfólkið sem tók sýnin hafði ekki fengið sérstaka þjálfun í að vinna með börnum.

Eftir að umboðsmaður barna gerði athugasemdir við þetta var framkvæmdinni breytt. Börn fengu sérstaka aðstöðu fyrir sýnatökur, þurftu ekki að bíða eins lengi í röð og þjálfað starfsfólk sá um sýnatökur.

Þetta dæmi sýnir vel hvers vegna það þarf að huga að réttindum barna og mögulegum áhrifum ákvarðana á börn áður en ákvarðanir eru teknar.

Einnig komu upp spurningar um það hvernig ákvarðanir um Covid-19 bólusetningar barna voru teknar. Þegar börnum á aldrinum 12–15 ára var fyrst boðin bólusetning var það tilkynnt aðeins 11 dögum áður en bólusetningar áttu að hefjast. Börn og foreldrar þurftu skýrar upplýsingar og nægan tíma til að skilja þær og taka ákvörðun saman.

Þegar yngri börnum var síðar boðin bólusetning gafst meiri tími til undirbúnings og upplýsingarnar voru skýrari og aðgengilegri. Þrátt fyrir það byggðust ákvarðanir enn að miklu leyti á almannahagsmunum og því hvað hentaði samfélaginu best, fremur en að nægilega væri horft til þess sem var börnum fyrir bestu.

Börn eiga rétt á að láta skoðanir sínar í ljós

Í faraldrinum var alltof sjaldan leitað eftir skoðunum barna áður en mikilvægar ákvarðanir voru teknar. Þegar börn fengu að segja sína skoðun var það oft of seint til að skoðanir þeirra gætu haft áhrif á ákvörðunina.

Börn eiga rétt á að hafa áhrif á ákvarðanir sem varða líf þeirra

Árið 2020 byrjaði umboðsmaður barna að safna saman frásögnum barna af sinni reynslu af COVID-19. Börn sögðu frá daglegu lífi sínu, vinum og fjölskyldu, skóla, frístundum og reglum vegna Covid-19. Leitað var eftir skoðunum barna fjórum sinnum á árunum 2020 til 2022.

Með því að hlusta beint á börn fengust mikilvægar upplýsingar um hvernig faraldurinn og takmarkanirnar höfðu áhrif á líf þeirra.

Í júní 2022 sagði Barnaréttarnefnd Sameinuðu þjóðanna að ekki væri alltaf hlustað nægilega á börn þegar ákvarðanir sem varða þau væru teknar. Nefndin hafði sérstakar áhyggjur af því að yngri börn fengju ekki alltaf tækifæri til að koma skoðunum sínum á framfæri.

Hvað er mat á áhrifum á börn?

Mat á áhrifum á börn, eða CRIA, er leið til að kanna hvaða áhrif ákvörðun getur haft á börn og réttindi þeirra áður en ákvörðunin er tekin.

Við slíkt mat er m.a. spurt:

- Hvaða áhrif mun þessi ákvörðun hafa á börn?
- Mun ákvörðunin hafa mismunandi áhrif á ólíka hópa barna?
- Hefur verið leitað eftir skoðunum barna?
- Er hægt að koma í veg fyrir eða draga úr neikvæðum áhrifum á börn?

Á Íslandi hafa verið gefnar út leiðbeiningar um hvernig eigi að framkvæma mat á áhrifum á börn, en það er ekki skylda að nota þær. Umboðsmaður barna hefur lagt áherslu á að alltaf eigi að meta hvaða áhrif ákvarðanir geta haft á börn áður en þær eru teknar.

Löggjöf um neyðarástand þarf að tryggja réttindi barna

Faraldurinn sýndi einnig að réttindi barna voru ekki alltaf nægilega tryggð í lögum um viðbrögð við neyðarástandi.

Lög sem sett eru til að bregðast við neyðarástandi ættu frá upphafi að tryggja réttindi barna með skýrum hætti.

Hvað þarf að gera betur næst?

Neyðarástand getur skolið á skyndilega og stundum þarf að taka ákvarðanir hratt. Við þær aðstæður er mikilvægt að allir viti hvernig eigi að tryggja réttindi barna.

Það þarf að vera til viðbragðsáætlun þar sem tekið er mið af þörfum og réttindum barna, m.a. varðandi menntun, heilbrigðisþjónustu, frístundir og stuðning.

Börn ættu að taka þátt í gerð slíkrar áætlunar frá upphafi.

Þau ættu að fá upplýsingar sem þau skilja og raunveruleg tækifæri til að láta skoðanir sínar í ljós áður en ákvarðanir eru teknar. Hlusta þarf á sjónarmið þeirra og taka þau alvarlega.

Ungmennaráð geta einnig hjálpað til við að tryggja að börn hafi áhrif á ákvarðanir í nærumhverfi sínu, sérstaklega þar sem sveitarfélög veita börnum margvíslega mikilvæga þjónustu þegar neyðarástand skellur á.

Rýming Grindavíkur vegna eldgosa sýndi aftur að stjórnvöld voru ekki nægilega vel undirbúin til að tryggja réttindi barna þegar neyðarástand kemur upp. Ekki var til sérstök viðbragðsáætlun fyrir börn. Líkt og í Covid-19 faraldrinum var ekki leitað nægilega eftir skoðunum barna, þarfir þeirra voru ekki metnar sérstaklega og þau fengu ekki alltaf upplýsingar á þann hátt sem þau gátu skilið.

Til þess að vera betur undirbúin þarf að liggja fyrir viðbragðsáætlun um hvernig réttindi og þarfir barna verða tryggð í neyðarástandi. Börn eiga að taka þátt í gerð slíkrar áætlunar frá upphafi.

Norðurlöndin geta einnig lært hvert af öðru og unnið saman að betri leiðum til að vernda réttindi barna þegar neyðarástand ríkir.

Börn missa ekki réttindi sín þegar neyðarástand ríkir. Þess vegna þarf að liggja skýrt fyrir hvernig réttindi þeirra verða tryggð þegar neyðarástand kemur upp.

Norge

Silje
Steinardotter
Hasle

Barn og koronapandemien i Norge

Hvem er Barneombudet?

Barneombudet passer på at barn i Norge får oppfylt rettighetene sine. Vi skal følge med på hvordan barn har det, og si fra til dem som bestemmer når noe ikke er bra for barn.

Norge var det første landet i verden som fikk et barneombud. Det skjedde i 1981. Grunnen var at barn ikke får stemme ved valg, og har færre måter å si fra på enn voksne har. Da er det viktig at noen passer på at barn blir hørt og tatt hensyn til.

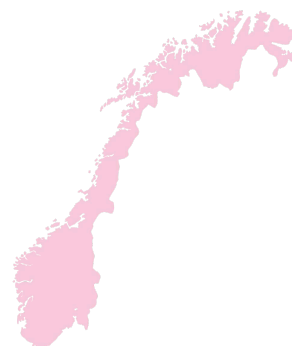
Hva skjedde under pandemien?

Da koronapandemien kom i 2020, tenkte norske myndigheter først og fremst på å hindre at folk ble syke. De fulgte med på hvor mange som var smittet, og på om sykehusene hadde nok plass.

Så ble mye stengt: barnehager, skoler, fritidsaktiviteter og tilbud som barn brukte. Folk fikk ikke lenger bevege seg fritt. For barn og unge ble hverdagen snudd på hodet.

Barneombudet mente hele veien at de som bestemte, ikke tenkte nok på hva dette gjorde med barn.

Noen voksne prøvde. Norge satte ned en egen gruppe som skulle finne ut hvordan barn hadde det, særlig de som hadde det vanskeligst. Gruppen sendte femten rapporter til regjeringen mens pandemien pågikk. Men rapportene nådde ikke godt nok fram til dem som tok avgjørelsene, og det som sto i dem, ble ikke tatt nok hensyn til.

Hvordan var det for barn?

Pandemien var ikke lik for alle. Noen syntes det var helt greit, og noen syntes det var fint å ha mer tid hjemme. For andre ble det vanskelig.

Mange lærte mindre på skolen. Dagene mistet den faste rytmen sin. Fritidsaktiviteter forsvant. Noen ble mer ensomme, og flere fikk det tyngre inni seg. De som hadde det vanskelig fra før, fikk det ofte verst. For eksempel mistet noen barn med funksjonsnedsettelse hjelp de pleide å få. Noen barn hadde det utrygt hjemme, og de voksne som pleier å oppdage slikt, så dem ikke like ofte som før.

Hvis du trenger hjelp, kan du snakke med en voksen du stoler på. Eller du kan kontakte noen av de som hjelper barn med sånt som dette. Du finner mange av dem på denne nettsiden:

Snakk med noen: <https://www.ung.no/snakk-med-noen>

Ble barn hørt?

Tre store ekspertrapporter har sett på hvordan Norge håndterte pandemien. Alle kom fram til det samme: målet om å beskytte barn og unge ble ikke nådd. Barns egne opplevelser og meninger ble ikke tatt med når voksne bestemte.

Det er ekstra rart fordi Norge har mange steder der barn kan si meningen sin. Alle kommuner må ha et ungdomsråd, og alle skoler må ha et elevråd. Det står i loven. I tillegg finnes det over hundre barne- og ungdomsorganisasjoner. Voksne som bestemmer, spør dem ofte ellers. Under pandemien ble arbeidet i rådene lagt på pause, og nesten ingen spurte barna.

Noen viste at det gikk an. Barneombudet satte ned en egen ekspertgruppe med ungdommer mens pandemien pågikk. Røde Kors gjorde noe lignende. Ungdommene pekte på noe viktig: et år er ikke det samme når du er 16 som når du er 45 år. Du går glipp av helt forskjellige ting, og barn gikk glipp av mye viktig.

Det gikk altså fint å snakke med barn, selv når alt annet var stengt. Det var bare ikke nok voksne som gjorde det.

Hva har skjedd siden?

Noe har blitt bedre. I 2024 ble reglene for hvordan staten skal ta avgjørelser endret. Nå står det at voksne må finne ut og legge vekt på hva som er best for barn, og at barn har rett til å si sin mening. Stortinget har også bedt regjeringen gå gjennom alle lovene som gjelder kriser.

Dette er bra, men fremover mener Barneombudet at de som bestemmer, må gjøre mer for at barns behov blir tatt vare på om det skjer en krise.

Hva mener Barneombudet må bli bedre?

- Voksne må finne ut hva som er best for barn før de bestemmer, ikke etterpå.
- De som bestemmer, må spørre barn og legge vekt på det barn mener. Elevråd, ungdomsråd og organisasjoner må brukes også i en krise, ikke bare når alt er normalt. Voksne må spørre barn og unge der de pleier, og lage nye måter å delta digitalt.
- Når Norge lager planer for kriser, må de ha kunnskap om barn. De som kan mye om barn, og barn selv, må være med og lage planer.
- Norge trenger et eget senter for barn og unges rett til å bli hørt, der kunnskap om hvordan man snakker med barn samles og spres til dem som jobber i staten og i kommunene.
- Noen må undersøke skikkelig hva pandemien gjorde med barn i Norge. Og barn må få si sin mening i den undersøkelsen.

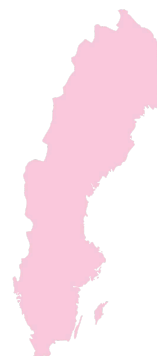
Sverige

Shanti Ingeström

Barn i Sverige under coronapandemin

Vad hände och vad kan vi lära oss?

När coronapandemin började förändrades vardagen snabbt för barn i Sverige. Det kom nya lagar och regler för att minska smittan. Många aktiviteter ställdes in och en del elever fick undervisning hemma.

Barnombudsmannen och andra organisationer pratade med barn om hur de hade det. Barn berättade om oro och ensamhet, men också om att de tog stort ansvar för att minska smittan.

Pandemin lärde oss också något viktigt: vuxna behöver bli bättre på att lyssna på barn när det är kris.

Vem är Barnombudsmannen?

Barnombudsmannen ser till att barns rättigheter följs i Sverige. Barnombudsmannen pratar med barn om hur de har det och säger till politiker och andra vuxna som bestämmer när något inte är bra för barn. Barnombudsmannen har funnits sedan 1993. Juno Blom är barnombudsman sedan 2024.

Barn har rätt att bli lyssnade på

Alla under 18 år har rättigheter som finns i FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen. En av rättigheterna är att barn har rätt att säga vad de tycker i frågor som handlar om dem. Vuxna som fattar beslut ska lyssna och ta hänsyn till barnets åsikter. Det betyder inte att barn alltid får bestämma. Vuxna ska inte bestämma saker som påverkar barn utan att först ta reda på vad barn själva tycker.

Den rätten gäller även under en kris.

Barns vardag förändrades

I Sverige fortsatte de flesta barn i grundskolan att gå till skolan under pandemin. Många gymnasieelever fick däremot undervisning på distans under vissa perioder.

Men även för barn som fortsatte gå till skolan förändrades mycket. Fritidsaktiviteter och matcher ställdes in och barn träffade sina kompisar mindre.

Många barn oroade sig för att själva bli sjuka eller för att smitta någon i familjen. Andra oroade sig för familjens ekonomi eller för att föräldrarna skulle bli arbetslösa.

En tonåring berättade:

”

Jag känner mig ensam och saknar mina vänner.

För en del blev också skolarbetet svårare. Det kunde vara svårt att koncentrera sig och hitta motivation när undervisningen skedde på distans.

Barn som hade kontakt med till exempel socialtjänsten påverkades också. Vissa tyckte att digitala möten fungerade bra. Andra saknade att träffa sin socialsekreterare på riktigt.

För barn som redan hade det svårt kunde en kris göra livet ännu svårare. Det kunde till exempel vara barn som utsattes för våld hemma, barn som inte var trygga hemma, barn med funktionsnedsättning eller barn som var placerade och inte bodde med sin familj. När samhället förändras snabbt finns en risk att de barn som behöver vuxnas stöd och skydd allra mest inte får det. Därför är det extra viktigt att vuxna frågar just de barnen hur de har det och ser till att de får det stöd och skydd de behöver.

Det visar att samma lösning inte fungerar för alla barn.

Fick barn vara med och påverka?

Under pandemin fattades många beslut som påverkade barns liv. Det handlade till exempel om skolan, fritiden och möjligheten att träffa andra människor. Ändå berättade många barn att de inte hade fått säga vad de tyckte innan beslut fattades.

Ett barn beskrev det så här:

”

Ibland känns det som att en vuxen röst kan vara hundra små barnröster.

Barn berättade också att information ibland kom för sent eller var svår att förstå. Det är ett problem. För att kunna vara med och påverka måste barn förstå vad som händer, varför ett beslut fattas och hur det påverkar dem.

Vad behöver bli bättre nästa gång?

Nästa kris kanske ser helt annorlunda ut. Men det vi lärde oss under pandemin kan hjälpa oss att bli bättre förberedda.

Barn behöver få vara med redan när vuxna planerar för vad som ska hända om det blir en kris. Barn vet mycket om sina egna liv och kan hjälpa vuxna att förstå vad barn kan behöva om något allvarligt händer.

Barnombudsmannen tycker att vuxna som planerar inför en kris och fattar beslut när en kris händer behöver:

- låta barn vara med och påverka planeringen redan innan en kris händer
- ta reda på hur beslut kan påverka barn
- fråga barn vad de tycker innan viktiga beslut fattas
- ge barn tydlig information som de kan förstå
- lyssna på barn i olika åldrar och livssituationer
- vara extra noga med att lyssna på barn som kan ha det särskilt svårt, till exempel barn som utsätts för våld eller inte är trygga hemma, barn med funktionsnedsättning och barn som är placerade och inte bor med sin familj
- berätta för barn hur deras åsikter har tagits om hand.

I Sverige finns redan bra exempel på information som är gjord för barn. Lilla Krisinfo berättar för barn om kriser och allvarliga händelser och Lilla Aktuellt förklarar nyheter på ett sätt som barn kan förstå.

Men det räcker inte att bara ge barn information. Barn måste också få ställa frågor, berätta om sina erfarenheter och vara med och påverka.

Den viktigaste lärdomen

Coronapandemin visade att barn kan förstå svåra frågor och ta stort ansvar. Men den visade också att vuxna ibland fattade stora beslut om barns liv utan att först

fråga barn vad de tyckte. Det behöver bli bättre.

Vuxna kan inte utgå från att de redan vet vad som är bäst för barn. De behöver fråga barn, lyssna på svaren och visa hur barnens åsikter har påverkat besluten.

Barns rätt att bli lyssnade på gäller alltid – även när det är kris.

Barnombudsmannen på Åland

Åland har sedan 1991 följt FN:s regler om barns rättigheter som kallas barnkonventionen. År 2014 fick Åland en lag om barnombudsmannen.

Barnombudsmannen hjälper till genom att:

- prata med politiker och vuxna om vad som är bäst för barn
- ta reda på hur barn har det i sin vardag
- se till att vuxna lyssnar på barn
- hjälpa till när man bestämmer om nya regler på Åland så att de blir bra för barn

På Åland bor ungefär 30 800 personer. Av dem är cirka 5 900 barn. Eftersom Åland har självstyre kan man bestämma egna regler om till exempel skola och barnskydd.

Covid-19 och skolan

När pandemin började år 2020 stängdes skolor och många aktiviteter. Det gjorde att barn kunde känna sig ensamma eller oroliga. Många vuxna förlorade också sina jobb. Man var rädd att det skulle bli mer bråk hemma och att färre barn skulle få hjälp av socialtjänsten. Personal inom socialtjänsten och skolan berättade för barnombudsmannen att det blev svårare att samarbeta under pandemin eftersom man inte kunde träffas som vanligt. Regeringen på Åland försökte ändå hålla skolor och fritidsaktiviteter öppna så mycket som möjligt.

Skolorna hade ganska lätt att gå över från undervisning i klassrummet till undervisning på distans. Eleverna hade redan tidigare använt digitala verktyg, som surfplattor och datorer. När fler började använda digitala verktyg blev det lättare för skolor och lärare att samarbeta och hjälpa varandra. Rädda Barnen på Åland märkte också att när vuxna blev bättre på att använda digitala verktyg började de också förstå mer av barnens digitala värld. Genom internet kunde vuxna lättare ge

information till barn, och det blev också enklare för barn att säga vad de tyckte.

Det var ändå svårt att se till att alla barn på Åland fick det bra under pandemin. Barn vars föräldrar arbetade hemifrån kunde ofta få mer hjälp med skolarbetet än barn vars föräldrar behövde åka till jobbet varje dag. En annan svårighet var att skydda barn som hade det extra jobbigt hemma. Eftersom barn fick träffa färre vuxna utanför familjen blev det svårare för dem att få stöd och hjälp när de behövde det. Det blev mycket diskussion på Åland om hur skolmaten skulle ordnas när skolorna var stängda. Olika skolor och kommuner gjorde på olika sätt, och det blev oenighet eftersom det saknades tydliga regler för hur skolor och kommuner skulle göra. För en del barn och familjer var skolmaten mycket viktig.

En del av problemen löstes år 2021 när lagen om utbildning ändrades på Åland. Då blev det tydligare hur undervisning på distans skulle fungera, hur skolmaten skulle ordnas och hur vuxna skulle samarbeta för att hjälpa barn när något ovanligt eller svårt händer i samhället.

Lyssna på barn

När pandemin var som värst gav regeringen på Åland information varje dag om läget. Informationen kunde följas på lokal radio, TV och regeringens YouTube-kanal. Det mesta av informationen var på svenska, och det var svårt att hinna med alla uppdateringar. Det fanns också information om hur vuxna kunde prata med barn om pandemin. Man berättade också om telefon- och chattstöd för barn och unga. Men det fanns inte så mycket information som riktade sig direkt till barn på Åland. Eftersom Åland ligger nära Sverige får många också information därifrån. Sverige och Finland hanterade pandemin på olika sätt, vilket gjorde att många blev förvirrade i början.

Under pandemin hittade man flera bra sätt att lyssna på barn. Regeringen på Åland började ordna onlinemöten med kommuner och organisationer för att prata om hur barn hade det under pandemin och för att dela viktig information. Man ordnade också medborgarsamtal om pandemin. Två av dessa samtal var särskilt för unga. Man ville också undersöka om det gick att skapa grupper på nätet där barn och unga kunde svara på frågor och säga vad de tyckte. Rädda Barnen på Åland hade unga piloter som hjälpte till att göra en rapport där barn berättade för beslutsfattare vad de tyckte var viktigt. År 2021 samarbetade regeringen på Åland med Rädda Barnen för att lyssna på barns tankar om pandemin. Funktionsrätt Åland hjälpte till att starta ett ungdomsråd för unga med funktionsnedsättning. Ungdomsrådet fanns under åren 2021–2022.

Regeringen på Åland har också utsett en barnrättsminister, alltså en minister som är ansvarig för barns rättigheter. Man arbetar med en efterlängtd strategi för barn och unga. Strategin är en plan för hur barns rättigheter ska stärkas på Åland.

Viktigt att tänka på

För att barnens bästa ska komma först i en kris är det viktigt att:

- 1.** Vuxna lyssnar på barn. Om vuxna samarbetar bra i skolan, vården och socialtjänsten blir det lättare att hjälpa barn när det blir en kris.
- 2.** Barns rättigheter är med i alla krisplaner. Platser som är viktiga för barn, till exempel skolor och fritidsverksamheter, ska hållas öppna om det är möjligt.
- 3.** Barn får tydlig information. Informationen ska vara lätt att förstå och ges direkt till barn och unga. Den ska gärna finnas på flera språk. Alla barn ska också ha möjlighet att använda digitala verktyg.
- 4.** Man följer upp hur barn påverkas. Det är extra viktigt att hjälpa barn som har det svårt. Stöd från skolkuratorer, skolpsykologer och skolsköterskor ska vara lätt att få.
- 5.** Det finns tillräckliga resurser. Det behövs pengar och tid för att arbeta för barns rättigheter under lång tid. Då visar man att barns åsikter och rättigheter är viktiga.

Saqqummersitaq pillugu

Ajornartorsiortoqartillugu peqataaneq – Meeqqanut inuusuttunullu tusarneqarnissamut pisinnaatitaaneranut tunngasumik atuagaq

Nordens Velfærdscenterimit saqqummersinneqartoq

© oktobari 2026

ISBN: 978-91-89787-39-1

DOI: 10.52746/XVKX6937

Suliniummik aqutsisoq: Merethe Løberg

Atuakkiortut:

Kirsten Sandberg, Professor Emerita, Univeristetet i Oslo og tidligere medlem og leder av FNs barnekomité

Ditte Enemark Sølbeck, siunnersuisuuneq, Meeqqat Pisinnaatitaaffiitut Sullissivik

Shanti Ingeström, utredare, Barnombudsmannen

Wilma Jensén, projektassistent, Föreningen Norden

Andrea Langergaard Nicolaisen, juridisk specialkonsulent, Børnerådet

Merethe Løberg, seniorrådgivare, Nordens välfärdscenter

Sanna Roos, Barnombudsman, Ålands ombudsmannamyndighet

Silje Steinardotter Hasle, seniorrådgiver, Barneombudet

Sigurveig Þórhallsdóttir, yfirlögfræðingur, Umboðsmaður barna

Terhi Tuukkanen, erikoistutkija, Lapsiasiavaltuutetun toimisto/specialforskare, Barnombudsmannens byrå

Saqqummersitsisoq: Samuel Engblom

Aaqissuisut: Merethe Løberg

Titartakkat: Maija Markkula

Ilusilersuisoq: Maija Markkula

Kalaallisut nutserneqarpoq: Maria Nutserisoq

Issuarneqarsinnaavoq ima: Sandberg, K., Enemark Sølbeck, D., Ingeström, S., Jensén, W., Langergaard Nicolaisen, A., Løberg, M., Roos, S., Steinardotter Hasle, S., Þórhallsdóttir, S. & Tuukkanen, T. Delaktighet i kristider – en bok för barn och unga om rätten att bli hörd. Nordens välfärdscenter, 2026.

Nordens välfärdscenter

Box 1073, SE-101 39 Stockholm

Besöksadress: Svensksundsvägen 11 A

Telefon: +46 8 545 536 00

info@nordicwelfare.org

Nordens välfärdscenter

Kajsaniemigatan 13 A

FI-00100 Helsingfors

Telephone: +358 20 741 08 80

info@nordicwelfare.org